

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

(ΕΒΡΑΒΕΥΘΗ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ)

ΤΟΜΟΣ ΕΞΗΚΟΣΤΟΣ ΕΝΑΤΟΣ

1966 - 1967

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΜΥΡΤΙΔΗ
1967

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΑΠΟΘΗΣΑΥΡΙΣΜΑΤΑ¹

9. Εἰς Ἐπιστολογράφους.

I

Epistoliers Byzantins du Xe siècle
édités par Jean Darrouzès, Paris 1960.

1) II, 15,2-3 (Συμεὼν Μάγιστρος καὶ Λογοθέτης τοῦ δρόμου):
τρυνῶν τὴν εὐφροσύνην ἐδόξαμεν καὶ πλέον ἠθυμήσαμεν ἤπερ ἦσθημεν,
ἄφνω ταύτης καὶ παρ' ἐλπίδας ἐν στερήσει γενόμενος· ἀναγνωστέον:
ἦσθημεν (τοῦ ἠδομαι) ἄφνω ταύτης καὶ παρ' ἐλπίδα... γενόμενοι.

2) II, 20,10-13: (ὁ δὲ κάτω πον κείμενος)... καὶ μηδὲ δεσποτικῆς
μάλιστα γραφῆς ἀξιούμενος ἐκκαλουμένης καὶ τὸ θαρρεῖν μὲν ἐπιτρε-
πούσης τὸ δὲ κατεπιτηχὸς ἀπελαννούσης, ἡσυχία μᾶλλον εὐ ποιῶν ἢ
γραφῆ τὴν οἰκειάν εὐνοίαν ἐπιδείξεται· τὸ χωρίον ὡς ἔχει ἀνόητον καί,
ἄνευ τοῦ χειρογράφου, δύσκολος ἢ διόρθωσις.

3) II, 56,5-6: καὶ δέδοικα ὅτι μὴ εἰς τέλος τὸ κενόν σοι τοῦτι
τόξον ἐπιταθείσης τῆς οἰήσεως· ἀναγνωστέον: ...ἐπιταθῆ σῆς τῆς οἰή-
σεως.

4) III, 17,5 (Λέων Συνάδων, Ἡρακλείας Ἀρσενίω): Καὶ τῆς
Ἐκκλησίας οὐκ ἀδάμας ἐγώ, σὸ δ' Ἡρακλείας λίθος; ἀναγνωστέον:
...σὸ δ' Ἡρακλείας λίθος. Πρβλ. αὐτόθι, στ. 17: Τί γὰρ λίθος φρο-
νήσει;

5) III, 19,12: τοῖς εὐρεθεῖσι δεξιωσάμενος (βρώμασι scilicet)
νοητέον: Μὲ ὅτι πρόχειρον εὐρέθη καὶ ἄνευ προπαρασκευῆς σου παρ-
έθηκε γεῦμα. Ὁ ἐν Κοήτῃ κοινῶς: μὲ τὸ βρισκούμενο, λέγεται.

6) III, 21,15: ἀναιόθη τε· νοητέον: ἀναιόθητε μονολεκτικῶς.

7) III, 22,13: παρασκευάσας· ἀναγνωστέον: παρασκευάσασα (ἢ

1. Πρβλ. Ἀθηνᾶ ΣΔ', 1960, σσ. 1-16 καὶ ΣΖ', 1964, σσ. 3-19.

γραφὴ σου... στήσασα... ὄρᾱν ἀτενω̄ς πείσασα... ῥινηλατεῖν παρασκευά-
σασα).

8) III, 25,1: Ἐγὼ καὶ σιγῶ καὶ φιλῶ καὶ λαλῶν ἀγαπῶ· ἀναγνω-
στέον: Ἐγὼ καὶ σιγῶν φιλῶ καὶ λαλῶν ἀγαπῶ.

9) III, 28 (Λέων Συνάδων, τῷ πατριάρχει ἐπιστεῖλαντι γραμμα-
τίδιον ἐπὶ λέξει ἔχον:) «Ἐισήλθομεν ἡμεῖς, εἰσελθέτω καὶ ὁ σύγκελλος
εἰ μέλει αὐτῷ τῶν ψήφων· εἰ δὲ μέλει καὶ ἀναβάλλεται, μὴ νευσάτω
τὴν αἰτίαν τῆς μελλήσεως»· ἀναγνωστέον: μηνυσάτω τὴν αἰτίαν τῆς
μελλήσεως (βραδυπορίας προσελεύσεως εἰς σύνοδον). Τοῦτο φανερόν
ἐξ ὧν λέγει ὁ Λέων περαιτέρω 11-12: «εἰς δὲ γε τὸ εἰπεῖν τὴν τῆς
μελλήσεως καὶ τῆς ἀναβολῆς αἰτίαν ἔλθων κάτθανον ὑπὸ γέλωτος».

10) III, 38 titulus: Εἰς τὸν κύριον Λέοντα τῆς Εἰδικῆς· ἀναγνω-
στέον πιθανῶς: Σιδικῆς.

11) III, 47,11-12: Ἐρρωσο τοιοῦτος ὧν καὶ τιμηθεῖς ὑπὸ Θεοῦ
τιμῆν τῶν ἀνωτάτων καὶ μακαριωτάτην· ἀναγνωστέον: μακαριωτά-
των (τιμὴ μακαριωτάτη οὐκ ἔστι, τιμὴ δὲ τῶν μακαριωτάτων μά-
λιστα).

12) IV, 7,1 (Ἰωάννης Λατρηνός): Τίς πόθεν εἰς ἀνδρῶν; (Ἰλιὰς
Φ 150)· μᾶλλον προτιμητέον: Τίς πόθεν ἦς ἀνδρῶν;

13) V, 17 (Νικηφόρος Οὐρανός) γράφει δέους ὀρθῶς ἐν στ. 1,
ὅπου ὁ Karlsson, *Idéologie*, σ. 141, ἀνέγνωσε δέου καὶ ἐν στ. 7 ἀπο-
στερήμεθα, ὅπου ὁ Karlsson ἀνέγνωσεν ἀποστερόμεθα.

14) V, 44,4 6: Ἴδου γὰρ καὶ παιδευόμενοι ἀνεχόμεθα, καὶ μηδὲ
προσρήσεως ἀξιούμενοι παρὰ σοῦ, καὶ τῶν σῶν ἐρωτῶν καὶ πολυπρα-
γμονεῖν ἢ πανόμεθα...· ἀναγνωστέον: οὐ πανόμεθα...

15) VI, 4,42 (Φιλητὸς Συναδηνός): καὶ τᾶλλα ὅσος ἐφήδεσθαι
ἄνθρωπος πέφυκε· ἀναγνωστέον: ὅσοις ἐφήδεσθαι ἄνθρωπος...

16) VI, 10,14: Ἄλλ' ἐπεσχέ με ἢ σὴ καταλαβοῦσα γραφή...· ἀνα-
γνωστέον: ἀλλ' ἐπέσχε με...

17) VII, 1,7 (Θεόδωρος Νικαίας): πύθεσθαι καὶ στ. 21 διέλεγξεν·
ἀναγνωστέον: πυθέσθαι καὶ διήλεγξεν.

18) VII, 24,5: τὰ πλείω δ' εἰς ἡμᾶς ἐναπέστειλλε καὶ λόγους ἐνα-
πέριπτε· ἀναγνωστέον: ἐναπέστειλλε...

19) VII, 25 titulus: Μιχαὴλ ἀμ...· συμπληρωτέον: Ἀμιδηνῶ (ὁ
Ἀμιδηνός).

20) VII, 28,5-6: καὶ τὰ πλείω χάριτι διδοὺς τοιαῦτα ἀνοῆ καὶ λέ-
γεις...· ἀναγνωστέον: ἃ νοῆ καὶ λέγεις...

21) VII, 38,6-8: μὴ οὖν ἐν τοῖς σοφωτάτοις ὑπομνήμασι κείσθω.

Ἐμὸς ἀδελφίδου (γρ. -ους) Ἀναστάσιος οὐδὲ γάρ ἐστιν, ἀλλ' ἀπλῶς ἄνθρωπος· ἀνοήτως ἐστίχθη, ἀναγνωστέον δ' οὕτως : μὴ οὖν ἐν τοῖς σοφωτάτοις ὑπομνήμασι κείσθω ἐμὸς ἀδελφίδου Ἀναστάσιος· οὐδὲ γάρ ἐστιν ἀλλ' ἀπλῶς ἄνθρωπος (= ὁ συλληφθεὶς Ἀν. δὲν εἶναι ὁ ὁμώνυμος ἀνεψιὸς μου ἀλλ' ὑπηρέτης μου, καὶ ἔτσι πρέπει νὰ γράφεται εἰς τὰ δικόγραφα).

22) αὐτόθι, στ. 24 : ἐδοκεῖ· ἀναγνωστέον : ἐδόκει.

23) VII, 42,45 : καὶ λόγον πραέος μετέδωκε· ἀναγνωστέον : καὶ λόγου...

24) VII, 45,15 : ἀπελεύσομαι πρὸς ἀγαθὸν Δέσποτα· ἀναγνωστέον : ἀπελεύσομαι πρὸς ἀγαθὸν Δεσπότην, ἢ τοῦλάχιστον πρὸ τοῦ Δέσποτα κόμμα.

25) VIII, 2,4-5 : ὅσον ἠδφράνθην ἐγὼ τὰς τοὺς μακρὰς καὶ γλυκείας καὶ τῷ ὄντι βασιλείου καὶ αὐτοκράτορος ψυχῆς σοῦ εὐγενεῖς ἀγγέλους δεξάμενος· ἀνόητον οὕτως πρὸς τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον Ζ' ὑπὸ Θεοδώρου Κυζίκου ἐξεδόθη, ὅπερ ἀναγνωστέον καὶ νοητέον : ὅσον ἠδφράνθην ἐγὼ τὰς σὰς μακρὰς καὶ γλυκείας (γραφὰς), καὶ τῷ ὄντι βασιλείου καὶ αὐτοκράτορος ψυχῆς σοῦ εὐγενεῖς ἀγγέλους, δεξάμενος.

26) VIII, 7,20 : οὕτω γὰρ τὰς ὀλυμπιακὰς ἐδοξάμην θρίδακας· ἀναγνωστέον : ...ἐδεξάμην.

27) VIII, 8,11 : ἀρδευθεῖσα ἡ ψυχὴ σου κρείττω καὶ σοφὸν καὶ νομικῶν καὶ γραμματείων· ἀναγνωστέον : ...γραμματέων. Νομικοὶ δὲ οἱ τοῦ νόμου διδάσκαλοι καὶ οἱ Ἑβραῖοι !

28) VIII, 9,26-30 : ἐπεὶ δὲ τοῦ νῦν οὐκ ὄντος οὐδὲ κὰν τὰς παχείας καὶ ἀνθηρὰς προσφορὰς ἡμῖν κατέλιπε, ἀλλὰ καὶ ταύτας ὁ πάντα λαφύσσων καθάπερ λέων ἢ κύκλωψ κατεθροινήσατο, τῇ δρόσῳ μόνῃ τῶν θερμάτων (θερμῶν Dargouzes), κατὰ τοὺς τέττιγας, ἡμεῖς σιτιζόμενοι ἀνθηροὶ καὶ πίονες ἡμῖν ἐποφθείημεν.

Τὸ χωρίον δυσκόλως νοεῖται. Πιθανῶς ἀντὶ τοῦ νῦν οὐκ ὄντος γραπτέον τοῦ νικῶντος, ἐν τέλει δὲ ἀντὶ ἡμῖν ἐποφθείημεν γρ. ὑμῖν (τῷ βασιλεῖ). Ὁ λόγος δὲ περὶ τοῦ χρόνου καὶ οὐχὶ τοῦ Ρωμανοῦ Λακαπηνοῦ, ὧς ὑπέθεσεν ὁ Dargouzes.

29) IX, 1,41-44 (Ἀντωνίου πατριάρχου πρὸς τὸν βασιλέα) : Ἄλλ' ἔλεως ἔσο τοῖς δούλοις σου, δέσποτα, τοῖς τοῦτο ἔργον ἀκατάπειστον τιθεμένοις τῆς σῆς ὑπερέχεσθαι βασιλείας, καθ' ἡμῶν δὲ μόνον φιλανθρωπία συνήθη συγκεκραμένην τὴν καταδίκην ἐξήνεγκε καὶ καρτεροῦμεν βαρυθυμοῦντες τὴν δίκαιαν ἀποστροφὴν σου· ἀναγνωστέον, σιτικτέον καὶ νοητέον : Ἄλλ' ἔλεως ἔσο... ἐξένεγκε... δίκαιαν, τῆς στίξεως

τιθεμένης πρὸ τοῦ καὶ (καὶ τούτου οὐκ ἀσυνήθους παρὰ Βυζαντινοῖς).

30) αὐτόθι, στ. 70·71: τῶν ἁγίων ἀναγνωστέον: τῶν ἁγιασμάτων (πρβλ. ἀνωτέρω στ. 68·69: καὶ τῶν ἁγιασμάτων ἀξιοθῆναι).

31) IX, 8,10-11 (μητροπολίτου τινὸς Χωνῶν;): χαρισθεῖη μοι ἡ ζωὴ καὶ εὐχὴ καὶ ἀγάπησον ἀναγνωστέον: ...ἀγάπησις. Ἡ λέξις εὐρηται ἐν II, 64,2 καὶ III, 26,6.

32) IX, 26,4-5: καὶ ταῖς δι' αὐτῶν καταναγαζομένοις ἀνακλάσειν ἀναγνωστέον: ...καταναγαζομέναις...

33) IX, 33,9-20: Ἀπελάβομεν τὰ μεμερισμένα τοῖα μέρη τῆς ὕσκακας ὀπτημένα καὶ σκαρικὰ, ὃ ἐκδότης δὲν ἐννοεῖ τὸ σκαρικὰ, ὅμως προφανῶς ψάρι σκάρον (τόν) ὑποδηλοῦν.

34) IX, 35,3: τούτοις δὲ γλεῦκος Διονύσου (= κρασί) καὶ τῶν λιπῶν ποτίμων ἀναγνωστέον: ...καὶ τῶν λοιπῶν ποτίμων (πιωτῶν, ἐκτὸς τοῦ κρασιοῦ).

II

Μολονότι τὰ δοκίμια τῆς ὡς ἄνω ἐκδόσεως ἐπεθεώρησε (βλ. σ. 8) ὁ Ἑλληγ φιλόλογος Νικ. Οἰκονομίδης, ἀπειρα εἶναι τὰ λάθη (παρ-
τονισμοί, ἀνορθογραφίαι κλπ.) τῆς ὡς ἄνω ἐκδόσεως, ὧν σημειοῦμεν
τινά.

I, 3,17 χαλκὰς γράφει χαλκᾶς. 3,20-21 εὐσπλαγχνεῖας γράφει εὐσπλαγ-
χρίας. 5,18 εἶση γράφει εἶση. 16,19 οὔτοι γράφει οὔτοι. 18,11 χρυσαὶ
γράφει χρυσαῖ. 19,7 πλουτοῦντα σε γράφει πλουτοῦντά σε.

II, 2,1 τῆς πρὸς τὰ αὐτόθι ἀφίξεως γράφει τῆς πρὸς τὰ... 7,5 νό-
σον βαρεῖαν γράφει ...βαρεῖαν. 9,1 καταγόμος γράφει κατάγομος. 12,8
θεοφίλεια γράφει θεοφιλία. 14,6 πείραν γράφει πεῖραν (πρβλ. V, 18,8
τὸ αὐτό). 16,5 φιλοθείας γράφει φιλοθειας (πρβλ. 17,20 φιλοθειά = φιλο-
θειά). αὐτόθι, στ. 16 ἀνδρασιν γράφει ἀνδράσιν. 35,1 δεξώμεθα γράφει
δεξόμεθα (ὡς ἐν P). 38,12 τυράννιδος γράφει τυραννίδος. 42,8 ταχειαν
γράφει ταχειαν (πρβλ. τὸ αὐτὸ III, 11,10). 67,5 εὐθειαν γράφει εὐθειαν.
Σελίς 130 ἢ ἐπικεφαλὶς 44·49 διορθωτέα: 45·49. 50,8 πενήτος γράφει
πένητος. 58,4 ἀβροδιαίτους γράφει ἀβροδιαίτους. 67,6 θεοφίλειαν γράφει
θεοφιλίαν (τὸ αὐτὸ VIII, 7,4, πρβλ. 81,3 θεοφίλεια γράφει θεοφιλία).
110,25 ἀπλως γράφει ἀπλῶς.

III, 9,2 σόφον γράφει σοφόν. 12,32 διδακασκάλου γράφει διδασκά-
λου, αὐτόθι στ. 48 ἀνήγνυτα γράφει ἀνόνητα. 17,10 ὄναρσιον, νὰ τεθῆ
ἐντὸς κομμάτων, ὡς προσφώνησις. 18,8 γῆν γράφει γῆν (τὸ αὐτὸ VI,

4,6), στίχοι 10-11 τοὺς ζωγραφοῦντας γράφε τοὺς ζ... 31,14 ἀφή γράφε ἀφή, αὐτόθι σι. 52 ἐπιριπτόον γράφε ἐπιρριπτόον. 51,12 ὑπερήρε γράφε ὑπερήρε.

IV, 3,1 μέμηκε γράφε μέμυκε (μύω).

V, 8,5 χουσοί (γαμίσματα) γράφε χουσοί. 25,7 εἶση γράφε εἶση. 29,14 ὀφελιμώτερον γράφε ὀφελιμώτερον. 39,16 ἐρημείας γράφε ἐρημίας (πρβλ. τὸ αὐτὸ VII, 23,12). 47,50 θυράθεν γράφε θύραθεν.

VI, 13,11 ἀκτίνας γράφε ἀκτίνας (VIII, 9,11 ὀρθῶς: ἀκτίνοσ' διορθωτέον καὶ τὸ αὐτόθι σι. 39 ἀκτίσιν εἰς ἀκτίσιν).

VII, 2,91 (κοιλία) ἐξογκωμένη γράφε ἐξογκουμένη. 3,41 ἠρόμην γράφε ἠρόμην (ἔρωτῶ τὸ αὐτὸ καὶ 24,8), αὐτόθι σι. 44 ὄφρουο γράφε ὄφρουοσ. 5,23 εἶτα γράφε εἶτα. 6,13 παῖδας γράφε παῖδας, αὐτόθι σι. 26 μητῆρ γράφε μήτηρ καὶ σι. 28 διαβάσα γράφε διαβᾶσα. 8,6 καταμόνας... κατώκισας με γράφε κατὰ μόνας... κατώκισάσ με. 13,9 καὶ 10 μητραλοῖαν γράφε μητραλοῖαν, αὐτόθι σι. 21 παραριπτεῖσθαι γράφε παραριπτεῖσθαι. 15,11 μάζαν γράφε μᾶζαν. 16,12 εὐγνώμον γράφε εὐγνωμον. 17,10 μορμολόκειά τινα γράφε μορμολόκειά τινα. 20,14 ποιαῖς γράφε ποίαῖς. 23,10 ἐξ' οὐ γράφε ἐξ οὐ. 24,7 ἡμῖν δε γράφε ἡμῖν δέ, αὐτόθι σι. 11 ψευδεῖ γράφε ψευδῆ. 25,7 μεμπταῖοσ γράφε μεμπτέοσ. 33,6 ὄρκοι γράφε ὄρκοι. 40,38 ὀπίσω γράφε ὀπίσω. 42,20-21 πρόσσειπε γράφε προσεῖπε. 43,10 δευτέρον γράφε δεύτερον. 45,7 μηδένι γράφε μηδενί.

VIII, 2,19 λέγω γράφε λέγω, πὼσ (= ὡσ?) γράφε πωσ, ἐπιλήσωμαι γράφε ἐπιλήσομαι (μέλλον). 6,20 τὸ εὐῶδες γράφε τὸ εὐῶδες. 9,23 μέγαν καὶ ὑψηλόν σε γράφε μέγαν καὶ ὑψηλόν σε. 14,7 φθονῶ γράφε φθονῶ. 18,7 βιωτικῶν γράφε βιοτικῶν (πρβλ. 18,9 βιοτικαὶ τρικυμῖαι... βιοτήν). 19,16 ἐκποδῶν (ἐπίρρ.) γράφε ἐκποδῶν. 23,1 μεχρὶ γράφε μέχρῃ. 25,2 συνθεῖναι σοι γράφε συνθεῖναι σοι. 27,4 θλίψιν γράφε θλίψιν. 32,2 συνεζεύχθησαν γράφε συνεζεύχθησαν, αὐτόθι σι. 4 εὐροῖας γράφε εὐροῖας, αὐτόθι σι. 8 ὡσάν γράφε ὡσ ἄν.

IX, 21,5 ἠττωμένοισ γράφε ἠττωμένοισ. 23,11 παρὰ σου γράφε παρὰ σου (ἢ παρὰ σοῦ). 50,9 ἐσμόν γράφε ἐσμόν. 53,11 τὰσ κήρας γράφε τὰσ Κήρας (ταῦτὸν 54,6). 55,8 χείρας γράφε χεῖρας καὶ στίχοσ 9 ὀρμήματα γράφε ὀρμήματα. 35,7 μετοχέτευσα γράφε μετωχέτευσα. 36,14 ἐπ' Ὀσση γράφε ἐπ' Ὀσση. Εἰς κείμενα τοῦ Θεοδώρου Νικαίας ὁ ἐκδότῃς ἔγραψεν ὁ εὐθῆσ τρόποσ VII-28,1. καὶ εὐθῆ καὶ θεοφιλῆ (αἰτ. ἄρσ.) 43,14, τὴν ὑμῶν εὐθῆ καὶ ἐννομον βασιλείαν 41,4-5, καὶ τὴν γνώμην ὑμῶν εὐθῆ καὶ χρηστήν 17,22 ἀντι

εἰθὺς τρόπος, εἰθὺν καὶ εἰθεῖαν, μολονότι εἰς τὸν Index grec οὐδὲν ἐσημείωσεν ἐπὶ τῆς ἰδιοτυπίας. Καὶ ἐὰν ταῦτα, ὡς ἐξεδόθησαν, δὲν ἀνήκουν εἰς τὸν γραφέα, ἀλλὰ τὸν συγγραφέα, τότε πρόκειται περὶ ἀσυνήθους περιπτώσεως χρησιμοποίησεως σπανίων τύπων προερχομένων ἐκ τῆς Π. Διαθήκης (πρὸβλ. καὶ Λεξικὸν Θ. Μαγίστρου ἐν λ. εὐθές), κατὰ τοῦς ὁποίους τὸ εἰθὺς ἀπέκτησεν αἰτ. ἀρσ. εὐθῆ μέσῳ τοῦ εὐθεά (κατὰ τὰ ἀκριβῆ, δαφιλῆ), ἥτις ἐπεξετάθη εἰς τὸ θηλυκόν.

III

Τὸν ἐκδότην Darrouzès καὶ τοὺς οὖς συνεβουλεύθη αὐτος διέφυγεν ἢ ἐκδόσις, ἐν μόλις ἔτος προηγουμένως, τοῦ ἐξῆς βιβλίου: Gustav Karlsson, *Idéologie et cérémonial dans l'épistolographie byzantine, Textes du Xe siècle analysés et commentés*, Uppsala 1959, 8°, σσ. 154 (ἐγένετο β' ἐκδ. 1962) ὅπου τὸ πρῶτον ἐδημοσιεύθησαν τὰ κάτωθι κείμενα, δημοσιευθέντα καὶ ὑπὸ τοῦ Darrouzès: Συμῶν Μαγίστρου καὶ Λογοθέτου II, 111. Νικηφόρου Οὐρανοῦ V, 12, 17, 21, 23. Θεοδώρου Κυζίκου VIII, 17 καὶ Διαφόρων IX, 19, 41, 44, ἥτοι ἑννέα ἐπιστολαί. *Ἔτεροι πέντε μὴ ὑπάρχουσαι εἰς τοὺς *Epistoliers Byzantins* ἀνήκουν εἰς ἀγνώστους δύο, εἰς Θεόδωρον Κυζίκου μία, εἰς Νικηφόρον Οὐρανὸν ἑτέρα καὶ ἀνὰ μία εἰς Κυριακὸν Χωνῶν καὶ Νικήταν Μάγιστρον.

Ὁ Karlsson, ὁ ὁποῖος δὲν φαίνεται ἐντριβῆς εἰς τὰ τῆς ἑλληνικῆς ὀρθοδοξίας καὶ τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης καὶ λαογραφίας (ὡν ἄνευ ὁ βυζαντινολογῶν φιλόλογος πολλακίς ἀποτυγχάνει), προσπαθεῖ πολλαχοῦ νὰ καινοτομήσῃ, εἰσάγων νεοελληνικὰς λέξεις, τύπους καὶ ἑρμηνείας εἰς τὰ ἐπιστολογραφικὰ βυζαντινὰ κείμενα τοῦ δεκάτου αἰῶνος. Οὕτως:

1) Ἐν σσ. 51 - 53 ἐκδίδει ἐπιστολὴν Νικηφόρου Οὐρανοῦ Νικολάῳ Μητροπολίτῃ Νεοκαισαρείας, ὅπου ἐν στίχοις 8 - 9 ἀναγινώσκειται «*γράμμασι τοῦ ποθουμένου συνεχῶς ὀμιλεῖν, ἃ καὶ τῆς ἐκείνου παρρησίας εἰκόνας πεποίημαι*» καὶ διατηρεῖ μὲν εἰς τὸ κείμενον τὴν γραφὴν τοῦ κώδικος (Patm. 706 f. 305^v) *παρρησίας*, ἀλλ' εἰς τὰ σχόλια τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἐν σ. 54 γράφει «*Ici encore on est porté à changer: παρουσίας εἰκόνας: cf. Julien, ép. 190 ...Εἶπερ ...ἐθέλεις ἡμῖν εἰκόνα τῆς σῆς παρουσίας... προξενεῖν...*» καὶ ὑποθέτει σύγχυσιν εἰς τὰ νεοελληνικὰ τῶν ὄρων *παρουσία* καὶ *παρρησία*, ἐπικαλούμενος

δίστιχον κατὰ παραλλαγήν Ἐνδρου, Καρπάθου, Ρόδου καὶ Σηλυβρίας, ὅπου λέγεται :

ἡ ὁμορφιά στον ἄνθρωπο εἶναι μιὰ παρουσία
σὺν τὰ κεριά π' ἀνάβουνε μέσα στὴν ἐκκλησία

ἐνῶ εἰς τὴν ἐξ Ἀνάφης παραλλαγήν ἀντὶ τοῦ παρουσία ἀναγινώσκειται *παρρησία* (χωρὶς ν' ἀντιληφθῆ ὅτι ἀκριβῶς ἡ παραλλαγή τῆς Ἀνάφης διετήρησε τὴν ἀρχικὴν λέξιν τοῦ δίστιχου). Τελειώνει δὲ τὸ σχόλιον μὲ τὴν ἀριστοτελικὴν σημασίαν τῆς λ. *παρρησία*, ὡς εἰδικῆς ἀρετῆς! Ταῦτα πάντα ἦσαν περιττά. Περὶ τῶν ὄρων *παρρησία* - *παρρησιαστικός* καὶ τῆς σημασιολογικῆς των ἐξελλίξεως ἔγραψα τὰ δέοντα ἐν ΕΕΒΣ ΛΓ', 1964, σ. 226.

Θὰ ἡδυνάμην νὰ ἐπαυξήσω τὰ ἐκεῖ παραδείγματα, ἐπικαλούμενος καὶ πολλὰ παλαιότερα ὡς τῆς ΧΧΙΧ ἐπιστολῆς τοῦ Μεγ. Βασιλείου (Lettres I, 71, 16-18 Courtonne) «Κέκλεισται στόμα παρρησίας τε δικαίας καὶ λόγους χάριτος ἐπὶ οἰκοδομῇ τῆς ἀδελφότητος βρούου» (ὅπου ὁ ἐκδότης μεταφράζει *avec une juste liberté de langage*) καὶ τῆς ἐπιστολῆς ΧΛΙΙ πρὸς Χίλωνα (αὐτόθι I, 107, 33-34) «ἐδρον τὸν παρρησιαστικὴν Ἰερειμίαν εἰς λάκκον βορβόρου καταδικαζόμενον» (ὅπου ἡ μετάφρασις *l'homme aux franchises paroles*).

Ἄλλὰ καὶ εἰς τοὺς ΕΒ τοῦ Dargrouzès εὐρίσκω προχείρους τοὺς ὄρους: (Ἄδηλου) Ὅτε ὁ λύχνος ἠδγει ὑπὲρ κεφαλῆς μου τῆς πρὸς σε παρρησίας καὶ οἰκειώσεως IX, 1, 58-59 (ὅπου παρρησίας = θάρρους). Τοῦτο ἐπαναλαμβάνεται περαιτέρω στ. 35-36: τῆς σῆς παρρησίας καὶ συνήθους οἰκειώσεως. Ἐγράφε δὲ καὶ ὁ Νικαίας Ἀλέξανδρος ΕΒ I, 1, 89-92: «ἀξιῶ... καὶ τῇ διὰ τῶν γραμμάτων χρηστῇ συμφωνίᾳ ἀρχιερατικὸν τι καὶ παρρησιαστικὸν (= θυραλέον) γενέσθαι βούλημα (= ἀναφορά), ὑφ' οὗ καὶ τὰ καθ' ἡμᾶς (= ἄδικος φυλάκισις κλπ.) δῆλα τῷ βασιλεῖ γενήσονται».

Ὅστις ὁ μὲν Νικηφόρος Οὐρανὸς γράφει ὅτι τὰς πρὸς αὐτὸν ἐπιθυμητὰς ἐπιστολάς τοῦ ἀγαπωμένου προσώπου θεωρεῖ ὡς εἰκόνας (προσωποποίηση) τοῦ θάρρους του. Χρειαζέται δὲ θάρρος ἐκδηλώσεως τῆς ἀγάπης μεταξὺ φίλων, ὡς δηλοῦται ἐκ τῆς ἐν λόγῳ ἐπιστολῆς καὶ τῆς ψυχικῆς διαθέσεως μεθ' ἧς ἐγράφη. Ὅς πρὸς δὲ τὸ ἐκ τῶν νήσων νεοελληνικὸν δίστιχον τὸ *παρρησία*, παρομοιαζόμενον μὲ τὰ λαμπρὰ κηρία τὰ καιόνια ἐντὸς τοῦ ναοῦ εἶναι τὸ θάρρος ἀκριβῶς τὸ ὁποῖον ὁ ὠραῖος ἔχει (ἐναντι τοῦ δειλοῦ πως δυσμόρφου), καθὼς ὁ πιστὸς ὁ ὁποῖος ἔχει θάρρος ὅταν ἀπευθύνεται πρὸς τὴν Θεοτόκον·

Παρησιαίαν ἢ τὸν Θεὸν μὲ τὸ κερὶ τοῦ ἀνάπτει, τὸ μνημόσυνον τὸ ἰδικόν του ἢ τῶν πεθυμένων του Μηδὲν λοιπὸν παρουσία. Τὸ παρουσία εἰσήγαγον εἰς τὸν στίχον ἀπβιβραρωθέντες συλλογεῖς ἢ ἀπαγγέλλται καὶ ψάλλται τοῦτου, μὴ αἰσθανόμενοι τῆς λέξεως παρησιαίαν τὴν σημασίαν. Τοιαῦτα μεταβολαὶ εἰς τὸ λαογραφικὸν ἕλικὸν εἶναι συνήθειαι διὰ τοὺς εἰδοτάς.

Ὡς πρὸς τὸ εἰκόνα τῆς σῆς παρουσίας προξενεῖν τοῦ Ἰουλιανοῦ, φανερώς ὅτι ἄλλο, καθαρώτατον τὸ νόημα: Νὰ μοῦ δίδης ἐντύπωσιν ὅτι εἶσαι παρών, Μηδὲν ἕτερον.

2) Εἰς ἐπιστολὴν ἀγνώστου Νικηφόρου διακόνου καὶ χαρτοφύλακι (Vatop. 588 p. 114) στίχ. «*Ἡ οὐ μέμνη ὅτε τῶν πιστακῶν ἐπεκλήθημεν ἐνεθε καὶ χαριέντως ἐβοριάζομεν*», ἐν σσ. 130-131 δὲ διὰ μακρῶν σχολιάζων, ἀφοῦ παραδεχθῆ ὅτι δὲν ὑπάρχει τοιαύτη λέξις ἐν τοῖς λεξικοῖς, συσχετίζει ταύτην πρὸς τὸ παρὰ Somavera, Tesoro (1709) βοριάζει ἢ βορίζει *tira la tramontana, le vent du Nord souffle* (φυσᾷ βοριάς). Ταῦτά πάντα καὶ ὅσα ἀκολουθοῦν εἶναι ἀστεῖα! Βορίζει ἢ βογορίζει (ἐν Κρήτῃ) πιθανῶς εἶναι σχετικὸν μὲ τὸ εὐδία > ἐβγιά (ἐν Κρήτῃ) ἢ καὶ βδιά ἢ βιδιά (ρ. βδιάζω, βιδιάζω) ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλληνικῆς γῆς λεγομένη. Ἡ εὐδία εἰς νότια μέρη συνδυάζεται μὲ τὸν φυσῶντα βόρειον ἄνεμον τὸν σκορπίζοντα τὰ νέφη (καὶ εὐχή: Καλὴ ἐβγιά, καλὴ τύχη δηλ.). Εἶτα δὲ καὶ τοῦ βογορίζει μεταπίπτει ἡ σημασία: δὲ μοῦ βογορίζει = δὲν ἠμπορῶ νὰ ἴδῶ (λόγω ἐλλείψεως εὐδίας, ἀκριβῶς). Κατὰ Γ. Ν. Χατζιδάκιν, ΜΝΕ Β', σ. 329 (προβλ. καὶ Ἀθηνῶν 38, σ. 161) ἔχει σχέσιν πρὸς τὰ μὴ μαρτυρούμενα εὐρορς > εὐορίζω. Εὐοριάζω ρ. δὲν εἶναι ἀγνωστον εἰς τὴν ἐπιστολογραφίαν. Ἰωάννης Ἀπόκλιχος (γ' αἰ.) γράφει πρὸς τὸν Μιχαὴλ Χωνιάτην (ὁ Ναυπάκτου πρὸς τὸν Ἀθηνῶν, προχείρως εἰς τὸν ἐμὸν Σύλλαβον, 1961, σ. 448, ἀρ. 5, στ. 2): βαρὺ γὰρ λόγους εὐοριάζειν τοιοῦτου πατρὸς, μεταφέρων τὸ τοῦ Αἰσχύλου, Προμηθεὺς Δεσμώτης 17:

εὐοριάζειν γὰρ πατρὸς λόγους βαρὺ

ὅπου τὸ ρ. ἐρμηνεύεται ὡς τὸ εὐωρέω, ἤτοι ὀλιγορῶ, ἀμελῶ. Γρουπτέον λοιπὸν εὐοριάζομεν καὶ νοητέον ἐπερνούσαμεν ὠραῖα τὴν ὥραν μας, ἀμερίμνωσ (ὀλιγορῶντες, ἀμελοῦντες τῶν βιοτικῶν μερίμνων).

3) Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ στ. 11-13: «*Οἶσθα τὰς βορέου πρῶας ὡς ἡμᾶς ἀκράτους ἰούσας καὶ φερούσας ζωάγρια*». Ἀποκροῦσιν εἰς τὸ σχολίον τῆς σ. 130 τὴν δημοικὴν σημασίαν τῆς λέξεως (θ 462) ἐπιφέρει: «*Ignace semble l'avoir associé à ζωγρέω, rapimer, donner*

une nouvelle vie à d'après II. V (= 'Ιλ. Ε) 697-698 où le vent du Nord réveille Sarpédon ...περὶ δὲ πνοὴ Βορέας ζώγει ἐπιπνεύουσα κακῶς κεκαφηότα θυμόν». *Ο συσχετισμὸς δὲν εἶναι ἀναγκαῖος. *Ἐὰν ζωάγρια εἶναι ἡ σωτηρία, εἶναι καὶ ἡ ἀναψυχή, ἡ ψυχικὴ ἀνακούφισις, τὴν ὁποῖαν φέρει ὁ Βορρᾶς πνέων ἄκρατος (συνεχῆς) πρὸς τὸν γράφοντα καὶ ἐν ἔξοχῇ διατελοῦντα.

IV

Κυριόνημα τῶν συγχρόνων Βασιλείου τοῦ Μεγάλου καὶ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ.

Διεξεληθὼν ἐσχάτως τοὺς δύο πρώτους τόμους τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ τὸν πρώτον τῶν ἐπιστολῶν Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ (Collection G. Budé) ἐσημείωσα πάντα σχεδὸν τὰ ἀναφερόμενα ἐν αὐταῖς σύγχρονά των πρόσωπα διὰ τῶν κυρίων των ὀνομάτων, ἄνευ τῶν ἀξιωματῶν των καὶ διακρίσεως ἐὰν πρόκειται περὶ κληρικῶν ἢ λαϊκῶν καὶ μὴ χριστιανῶν. Οἱ πλείονες ὁμοῦ τούτων, πρὸς οὓς ἀλληλογραφοῦν οἱ ἐν λόγῳ Πατέρες ἢ καὶ τοὺς ἀναφέρουν ἐν τῇ ἀλληλογραφίᾳ των εἶναι μοναχοί, διάκονοι, πρεσβύτεροι, ἐπίσκοποι, ἄλλοι δὲ κρατικοὶ ἀξιωματοῦχοι, συνήθως τοῦ Ἀσιατικοῦ χώρου. 124 ἐκ τῶν 140 ὀνομάτων (ὅσα ἐσημείωσα δι' ἄστερiscos) δὲν εὑρηται εἰς τὸ σχετικὸν κεφάλαιον (Κλείς, σσ. 41-44) τῆς Εἰσαγωγῆς μου εἰς τὴν Βυζαντινὴν Φιλολογίαν³ Α', 1965¹. Τὰ ὀνόματα εἶναι κατὰ τὰ 60% ἑλληνικά καὶ κατὰ τὰ 40% λατινογενῆ, ἀνατολικά, ἐβραϊκά (τὰ ὀλίγιστα). Ἐκ τῶν ὀνομάτων τούτων πολλὰ δὲν ἐπέδωκαν μετὰ ταῦτα, οὐδὲ χρησιμοποιοῦνται πλέον ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Ἴδου ταῦτα:

* Ἀβούργιος, * Ἀβρά(ά)μιος, * Ἀέριος, * Ἀθανάσιος, * Αἰλιανός, * Ἀκάκιος, * Ἀλέξανδρος, * Ἀλύπιος, * Ἀμαζόνιος, * Ἀμβρόσιος, * Ἀμφιλόχιος, * Ἀνδρόνικος, * Ἀνθιμος, * Ἀντίοχος, * Ἀντίπατρος, * Ἀνόσιος, * Ἀπολλινάριος, * Ἀρινθαῖος, * Ἀρκάδιος, * Ἀσχόλιος, * Ἀτάρβιος, * Ἀτρεῖος.

* Βάραχος, * Βαρσοῦμας, * Βασίλειος, * Βάσσος, * Βιάνωρ, * Βίκτηρ, * Βιταλιανός, * Βίτος, * Βοηθός, * Βοσπόριος.

1. Τινῶν ἐξ αὐτῶν εὑρηται τὰ θηλυκὰ μόνον ὡς * Ἀνδροπίκη, Γεωργία, Εὐδοξία εἴτε ὑποκοριστικά ἢ παράγωγα Βοηθίος καὶ τανάπαλιν ὡς Ἰουλία, Κυριακή, Λουκία, Φανστίνος.

- *Γεώργιος, *Γιγάντιος, *Γλαῦκος, *Γλυκέριος, Γρηγόριος.
 *Δαφνός, *Διόδωρος, Διονύσιος, *Διάτμος (Διότιμος;).
 *Ἑλλάδιος, *Ἑλπίδιος, *Ἐνάργιος, *Ἐῶδημος, *Ἐῶδόξιος, *Ἐῶ-
 θάλιος, *Ἐυλάγκιος, Ἐυλάλιος, *Ἐυμάθιος, *Ἐυνόμιος, *Ἐυπατέριος,
 *Ἐυπράξιος, Ἐυσέβιος, Ἐυσεβωνᾶς, Ἐυστάθιος, *Ἐυτρόπιος, *Ἐυφήμιος,
 *Ἐυφρόνιος, *Ἐυφύχιος.
 *Ζήνων, *Ζωΐλος.
 *Ἡλίας, *Ἡρακλειανός, *Ἡσύχιος.
 *Θαλάσσιος, Θέκλα, *Θεμιστιος, *Θεόδοτος, Θεοδώρα, *Θεοδώ-
 ρητος, Θεόδωρος, *Θεότεκνος, *Θηράσιος.
 *Ἰζοῖς, *Ἰάριος, Ἰννοκέντιος, *Ἰοβῖνος, *Ἰούβιος, *Ἰουλιανός,
 *Ἰουλίττη, Ἰωσήφ.
 *Καيسάριος, *Καيسαρίων, *Καλλισθένης, *Κανδιανός, *Κυριακός.
 Λεόκτιος, *Λιβάνιος, *Λογγίνος, *Λολλιανός, *Λουκιανός.
 *Μαγνηριανός, Μακάριος, Μακεδόνιος, Μάξιμος, *Μάρις, *Μαρ-
 κιανός, *Μαρτινιανός, Μελέτιος, *Μελίτιος, *Μόδεστος.
 *Νάρσης (Ναρσῆς;), Νεκτάριος, *Νικάβουλος.
 *Ὀλυμπία, *Ὀλύμπιος, *Ὀτρηῖος, *Ὀυαλεριανός, *Ὀυαλέριος,
 *Ὀυδίκτωρ (=Βίκτωρ), *Ὀυρβίκιος, *Ὀυρσος.
 *Παγκράτιος, *Παιόνιος, *Παλλαδία, *Παλλάδιος, *Παυλῖνος,
 Παῦλος, *Πελάγιος, *Περγάμιος, Πέτρος, *Ποιμένιος, *Πολέμων,
 *Πομπηριανός.
 *Σαγκτησίμιος, *Σακέρδως, *Σατουρνῖνος, *Σιμπλικία, *Σεβῆρος,
 Σωφρόνιος.
 *Υπάτιος.
 *Φανστῖνος, *Φιλάργιος, *Φιρμίτιος, *Φορτουναῖτος, *Φρόντων.
 *Χίλων, *Χοσσορόης.
 *Ωριγένης.

Χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ Βίκτωρ > Ουδίκτωρ, ἢ ὀρθογράφῃσι τῶν Σαγκτησίμιος (*Sanctissimus*) καὶ Σακέρδως (*sacerdos*), Χίλων (*Χεῖλων*, πρβλ. *Χειλᾶς* καὶ *Χιλᾶς*), Χοσσορόης (καὶ οὐχὶ Χοσρόης), ὃ σχηματισμὸς τοῦ Φρόντων (φροντίς), τύποι ὡς Ἰουλίττη > Ἰουλίττα, καταλήξει ὡς -ανός ('Ἡρακλειανός ἀντὶ Ἡρακλεωνᾶς δημ.), -ιος ('Ἀτάρβιος, ὃ ἀταρβής, ὃ ἐστὶ ἠσύχιος, *Μελίτιος*, πρβλ. *Μελιτᾶς*, *Ποι-
 μένιος* ἐκ τοῦ *Ποιμῆν*) κλπ.

Σημειωτέον ὅτι ἐκ τῶν ὡς ἄνω 140 ὀνομάτων κοινὰ εἰς τοὺς Πατέρας καὶ τὸν Ἰουλιανὸν Παραβάτην (ἐκδοσίς τῶν ἐπιστολῶν ὡσαύτως παρὰ τῆ *Collection Budé*), χωρὶς νὰ εἶναι κοινὰ ἀναγκαίως

τὰ πρόσωπα, εἶναι τὰ ἑξῆς 14 : Ἄλπιος, Ἀτάβριος, Βασίλειος, Ἐλπίδιος, Εὐάγριος, Εὐστάθιος, Ζήνων, Θεοδώρα, Θεόδωρος, Καισάριος, Λεόντιος, Λιβάνιος, Λουκιανός καὶ Μάξιμος, ἐνῶ ὑπάρχουν τοῦλάχιστον ἄλλα 23 μὴ ἀπαντῶντα εἰς τοὺς ὡς ἄνω Πατέρας, ἦτοι : Ἀέτιος, Ἀριστόξενος, Ἀρσάκης, Διογένης, Δοσίθεος, Ἐκδίκιος, Ἐρμογένης, Εὐθήριος, Εὐμένιος, Εὐστάχιος, Ἰμέριος, Καλλιξένη, Μαξιμῖνος, Μιγδόνιος, Νεῖλος, Ὀριβάσιος, Πλούταρχος, Πορφύριος, Πρίσκος, Προαιρέσιος, Σέλευκος, Φαριανός, Φίλιππος, σχεδὸν πάντα ἑλληνικά, ὧν πολλὰ ὀνόματα ἔθνικῶν ἐπάρχων, ἀρχιερέων, ἱερείας, σοφιστῶν κ.ἄ. ἀξιωματούχων τῶν περὶ τὸ 360 χρόνων.

Ὀλίγας τινὰς μετὰ ταῦτα δεκαετηρίδας εὐρίσκομεν εἰς τὸν Συνέσιον ἐπίσκοπον Κύρηνης († 413) ἀλληλογραφοῦντα τὰ κάτωθι ὀνόματα ἀποδεκτῶν καὶ ζώντων συγχρόνων προσώπων, ὧν τὰ πλεῖστα, ἀναφερόμενα εἰς τὸν χῶρον τῆς Συρίας, Αἰγύπτου καὶ Β. Ἀφρικῆς, πάντη διάφορα τῶν προθησαυρισθέντων (μεταξὺ αὐτῶν καὶ ὀνόματα ἔθνικῶν καὶ δούλων) :

Ἀβλάβιος, Ἀβράμιος, Ἀγγέμαχος, Ἀειθαλής, Ἀθάμας, Αἰμύλιος, Ἀκάκιος, Ἀλέξανδρος, Ἀμάραντος, Ἀμέλιος, Ἀμπέλιος, Ἀναστάσιος, Ἀνδρομάχη, Ἀνδρόνικος, Ἀνθέμιος, Ἀντίοχος, Ἀντόνιος, Ἀνύσιος, Ἀρισταίνετος, Ἀρποκρατίων, Ἀρτάβαζος, Ἀσκληπιόδοτος, Ἀστέριος, Ἀσφάλιος, Αὐξέντιος, Αὐρηλιανός, Βάλης, Γάνος, Γεννάδιος, Γερόντιος, Διογένης, Διονύσιος, Διόσκορος, Δομετιανός, Ἐλλάδιος, Ἐρκουλιανός, Εὐάγριος, Εὐθάλιος, Εὐνόμιος, Εὐόπτιος, Εὐσέβιος, Εὐχάριστος, Ζηναῖος, Ζώσιμος, Ἡλιόδωρος, Ἡρακλειανός, Ἡρώδης, Ἡσύχιος, Θεόδωρος, Θεότιμος, Θεόφιλος, Ἰούλιος, Ἰσίων, Ἰωάννης, Μάγνος, Μαξιμῖνος, Μαρχελλῖνος, Μαρκιανός, Μαρσῆς, Μαρτύριος, Κερεάλιος, Κλεινίας, Κληδόσιος, Κύριλλος, Κύρος, Κώνστας, Νικάνδρος, Νίκιος, Οὐράνιος, Οὐρσικῖνος, Παῦλος, Πεντάδιος, Πέτρος, Πλακιδία, Ποιμένιος, Πρόκλος, Πυλαιμένης, Σαββάτιος, Σεκοῦνδος, Σιδήριος, Σιμπλίκιος, Στρατονίκη, Συνέσιος, Συριανός, Σωσηναῖος, Σωτήριχος, Τρύφων, Τρωῖλος, Ὑπατία, Φαῦστος, Φιλόλαος, Φιλόραμος, Φοιβάμων, Φώτιος, Χεῖλας, Χρῦσης, Ὠρίων!

Τέλος μεσοῦντος τοῦ πέμπτου αἰῶνος ὁ Προκόπιος ὁ Γαζαῖος (ἐν Συρίᾳ) ἐχρησιμοποίησε τὰ κάτωθι ὀνόματα εἰς τὰς 166 ἐπιστολάς του (οἱ πλεῖστοι παραληπτὰ) :

Ἀγαπητός, Ἀθηνόδωρος, Ἀλύπιος, Ἀνατόλιος, Ἀντίοχος, Ἀπολλώνιος, Βίκτωρ, Γερμανός, Γέσσιος, Διόδωρος, Δωρόθεος, Ελεθηναῖος, Ἐπιφάνιος, Ἐρμείας, Εὐάγριος, Ζαχαρίας, Ἡλίας, Θεόδωρος, Θωμᾶς,

Ἰέριος, Ἰερώνυμος, Ἰλάσιος, Ἰούλιος, Ἰωάννης, Καισάρειος, Κάστωρ, Κληδόσιος, Κυριακός, Κωνσταντῖος, Μακάριος, Μάρκελλος, Μέγας, Μεγέθιος, Μουσαῖος, Μουσηλίος, Νεστόριος, Νηφάλιος, Νόννος, Οὐλπιος, Παγκράτιος, Παλλάδιος, Πέτρος, Προκόπιος, Πύθιος, Σαβίνος, Σιλανός, Στέφανος, Στρατήγιος, Σωζόμενος, Σωσιανός, Τιμόθεος, Φαῖδρος, Φίλιππος καὶ Ὁρίων. Τούτων ἱκανὰ δὲν ἀπανταῦν εἰς τοὺς πρὸ αὐτοῦ τέσσαρας ἐπιστολογράφους.

V

θύραθεν = οἱ ἔξω.

Εἰς ὅσα ἔγραψα εἰς ΕΕΒΣ ΛΔ', 1965, σ. 312 « θύρα - θύραθεν » προσθέτω ἐκ τῶν ὡς ἄνω ἐπιστολογράφων καὶ τὰ κάτωθι :

Ἄ Ο Νικηφόρος Οὐρανός (ΕΒ V, 47,50) : « ἔς ὅστέον ἄχρις λάπτει φησί ποῦ τις τῶν θύραθεν ποιητῶν . . . », ἐννοουμένου τοῦ Θεοκρίτου ὡς ποιητοῦ θύραθεν.

Ἄ Ο Θεόδωρος Κυζίκου (ΕΒ VIII, 1,18-19) : « παιδείαν παντοίαν πεπαιδευμένον, τὴν τε ἡμετέραν (ἱερὰν) καὶ τὴν ἔξω ».

Ἄ Λέων ὁ Συνάδων (ΕΒ III, 31,16-17) : « ἢ λόγοις οὐκ ἐσχόλασα θείοις, ἢ τοῖς ἔξω πλέον ἐνδιέτριψα ». Ἄ αὐτὸς (III, 35,6-7) : « Τὰ γὰρ ἔξω καὶ μὴ καθ' ἡμᾶς νῦν εἰσθῶ, ὁ θρόνος, ὁ πλοῦτος, ἡ δόξα, ἡ τιμὴ, τὸ ὄψος, τὸ ἀξίωμα » ὅπου τὰ ἔξω ἐπὶ τῶν κοσμικῶν.

Ἄ Ἐγραψε δὲ καὶ Βασίλειος ὁ Μέγας (ἐπ. CXXXV, Lettres II, σσ. 49-50) : « καὶ τῶν ἔξωθεν φιλοσόφων οἱ τοὺς διαλόγους συγγράφαντες Ἀριστοτέλης μὲν καὶ Θεόφραστος . . . », ὅπου ἔξωθεν φιλόσοφοι εἶναι οἱ ἐθνικοὶ οὗτοι συγγραφεῖς, ἐνῶ φιλόσοφοι ἔσωθεν (τῆς Ἐκκλησίας) ἦσαν ἤδη κατ' ἐξοχὴν οἱ ἄσκηταί.

VI

Παράκλησις, (συμ)παρακληθῆναι, παρακλητικός, ἀπαράκλητος.

Πρβλ. τὸ ἐν ΘΗΕ τόμῳ 10^ο ἄρθρον μου παράκλησις· παρακλητικοὶ κανόνες. Παρακαλῶ τινα εἶναι τὸ παρηγορῶ, παραμυθουμαί τινα, παράκλησις (ἢ ἀκολουθία) ἐπὶ τῆς Θεοτόκου τῆς καὶ Παρηγορητρίας, ὅτε ψάλλεται ὁ (μικρὸς ἢ καὶ ὁ μέγας παρακλητικὸς κανὼν), ἀπαράκλητος δὲ ὁ ἀπαραμύθητος, ἀπαρηγόρητος. Χάριν τῶν λεξικογραφούντων, καταγράφω ἐκ τῶν Πατέρων· ἐπιστολογράφων τὰ κάτωθι χωρία :

Ἐπὶ θλίψεως ὁ Μέγας Βασιλεὺς τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀγκύρας παρα-
 μυθητικῇ (ἐπιστ. XXIX, Lettres I, 70,5-7): «καὶ μεταξὺ ὀδυρό-
 μενοι τὴν ἐπιστολὴν ὑμῖν ἐξεπέμψαμεν, οὐ παρακλήσεως ἕνεκεν
 (τίς γὰρ ἂν καὶ λόγος εὐδοθείς τοσαύτης συμφορᾶς ἰατρός;)» καὶ (ἐπιστ.
 CXL, Lettres II, 60,15-17): «Ὡστε καὶ ὑμᾶς τὴν αὐτὴν ἔχειν ἀξιῶ
 παρακλησιν καὶ τῇ ἐλπίδι τῆς παρακλήσεως χαίροντας
 ὑμᾶς τὸ παρὸν ἀγγειῶν τῶν θλίψεων ὑπομένειν».

Ὁ αὐτὸς ἔγραψε «Παρακληθῆτι (= προσπάθησε νὰ εἶρῃς
 παραμυθίαν) οὐδὲν μὴ ὑποπεσεῖν τοῖς πάθεσιν (= ἵνα μὴ ὑποπέσῃς
 τοῖς πάθεσιν), ἀλλὰ δεῖξαι (προσπάθησε νὰ ἀποδείξῃς) ὅτι ὑπέροκει-
 σαι καὶ ὑπερῆρας» (ἐπιστολὴ CI, Lettres II, 2,42-43), ὅπερ κακῶς
 μετέφρασεν ὁ ἐκδότης «Écoute donc ma prière et ne succombe pas à
 tes souffrances...». Καὶ περαιτέρω (ἐπιστολὴ CII, Lettres II, 3,28-30):
 «καὶ τῷ ὑπερβάλλοντι τῆς θεραπείας παρακαλέσητε αὐτοῦ τὴν
 καρδίαν, ὥστε λήθῃν αὐτῷ ἐγγενέσθαι πατρίδος...».

Καὶ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός; (ἐπιστ. XXXV, Lettres I, σ. 45):
 «πρότερος μὲν αὐτὸς ἐγραφόν σοι τοὺς παρακλητικὸν (= παρα-
 μυθητικὸν) εἰς τὸ πάθος, νῦν δέ μοι δοκεῖς αὐτὸς ἂν ἡμᾶς παρα-
 καλέσαι (= παραμυθήσασθαι), μικροῦ τὰ ἴσα κακοπαθοῦντας». Καὶ πρὸς
 Γρηγόριον τὸν Νύσσης ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀδελφοῦ του Μ.
 Βασιλείου, ὁ αὐτὸς Ναζιανζηνός: «πολλῶν ὄντων καὶ φίλων καὶ λόγων
 τῶν εἰς παρακλησιν (= παραμυθητικῶν λόγων), ὑπ' οὐδενὸς ἂν
 οὔτω παρακληθῆναι ὡς ὑπὸ σεαυτοῦ καὶ τῆς ἐκείνου μηνύμης».

Ὁ Μ. Βασιλεὺς πρὸς τὸν Ἰκονίου Ἀμφιλόχιον (Lettres II,
 113,16-18): «ὥστε ἐπὶ σχολῆς ἡμᾶς ἀλλήλοις συγγένεσθαι καὶ συμ-
 παρακληθῆναι (= ἀμοιβαίως παρηγορηθῆναι) διὰ τῆς κοινω-
 νίας τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων».

Τέλος ὁ αὐτὸς πρὸς μοναχὸν ἐκπεσόντα (αὐτιόθι I, σ. 110,43-
 111,47 ἐπιστ. XLIV): «ἐπιταφίους λόγους συντάσσω ἀπαρηγόρη-
 τος (= ἀπαρηγόρητος) καὶ ἀθεράπευτος διατελῶ, ὅτι παρακλη-
 σις κέκρυπται ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου καὶ οὐκ ἔστι μάλαγμα ἐπιθεῖναι,
 οὔτε ἔλαιον, οὔτε καταδέσμους!».

Εἰς ὁμόλογον ἐκχωρήσεως παρὰ τῆς ἱεράς μονῆς Καρακάλλου τοῦ
 κελλίου τοῦ ἁγίου Νικολάου¹ ἀνυγινώσκομεν: «ἔχει δέ (καὶ) τὸ κελ-

1. Περιγραφικὸς κατάλογος τῶν ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ πατριαρχικοῦ Ἀρχαιο-
 φυλακείου σφραγισμένων ἐγγράφων περὶ τῶν ἐν Ἀθῶν Μονῶν (1630-1863)...
 (ὑπὸ Καλλινίκου Δελικάνη), ἐν Κωνσταντινουπόλει 1902, σσ. 240-
 242, ἐν σ. 241.

λίον κατούνα μία παρακλητική, ἐν στιχάριον, βαρέλια μεγάλα τρία, καὶ ἐν μικρόν, πιθάρια ἕνδεκα, πατητήριον, μία παραβούτα, κάτεργον καὶ πέτρα ὅπου τρίβουν ταῖς ἐλαίαις (sic)». Κατ' ἀρχὴν ξενίζει ἡ ἀνάμειξις τῆς παρακλητικῆς μετὰ τὴν παραβούταν κλπ. ἔξοπλισμὸν τοῦ κελλίου, τὴν κατούναν¹. Ἄλλ' ὡς δείκνυται καὶ ἐκ τοῦ στιχαρίου (ὅπερ εἶναι ἄμφιον) εὐγενῆ τε καὶ ἀγενῆ καταγράφονται πάντα τὰ τῷ κελλίῳ προσηορημένα. Ἐν οἷς καὶ τὸ λειτουργικὸν βιβλίον Ἡ Παρακλητικὴ.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗΣ

1. Du Cange, Glossarium, στ. 623 ἐν λέξει: Κατούνα. Manuel Moschorulus in Lexico Philostrati «Ἀποσκευὴ δὲ ἐστὶν ἡ κοινῶς λεγομένη κατούνα, ἣτοι τὰ πρὸς ὁδὸν χρησιμεύοντα σκεύη». Ὁ Ἰω. Σταματάκος, Δεξ. Νέας Ἑλλην. Γλώσσης, Β', σ. 1616, παράγει τὸ κατούνα ἐκ γαλλικῆς λέξεως canton! τὴν ὁποίαν ἀσφαλῶς θὰ ἐγνώριζεν ὁ Μανουὴλ Μοσχόπουλος!! Σημειωτέον ὅτι τὸ Κατούνα, ἢ εἶναι ὄνομα δύο τοῦλάχιστον χωρίων (Βονίτης καὶ Δευκάδος) καὶ οἰκισμοῦ Ἀποκορώνου Κρήτης. Καὶ τὸ Κατούνη οἰκισμὸς Κυθήρων. Κατούνα, ἢ, κατὰ τὸν κ. Δικαῖον Βαγιακάκον, ἐν Μάνη λέγεται ἐτι ἡ οἰκοσκευὴ. Κατουνοτόπια ἐγνώριζεν ἤδη Νικητῆς ὁ Χωνιάτης· προβλ. Γ. Κόλιαν, ΕΕΒΣ ΙΖ', 1941, σ. 180-181, ὅπου διαλαμβάνει περὶ τῆς λέξεως, καὶ σ. 149 ὅπου ρ. κατουνεύω. Καὶ ἐν Ἀγίῳ Ὄρει τὰ Κατουνάκια (κελλία, οἱ οἶκοι). Ἐν Γεωργίου Ἐμμ. Παγκάλου, Περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τῆς Κρήτης, τόμ. δευτέρω, ἐν Ἀθήναις 1960, σ. 438, ἀναγινώσκειται: «κατούνα, ἢ Δυτικὴ Κρήτη (Καλλικράτης Σφακίων): Ἡ λέξις Βυζαντινὴ (= στρατόπεδον, οἶκος) καὶ συνών. Βυζαντινὸν ἄπληκτον, τό. Ἰεῶς ἐκ τοῦ ἰταλ. cantone (τόπος, γωνία)». Ἐγνώριζεν ὁ Πάγκαλος, μὴ ἀκαδημαϊκός, ὅσα ἔδει νὰ γνωρίζῃ ὁ κ. Σταματάκος!